

MART AYI FİYAT GELİŞMELERİ

5 Nisan 2022

 TÜRKiYE CUMHURİYET
MERKEZ BANKASI

Özet

Tüketici fiyatları Mart ayında yüzde 5,46 oranında artmış, yıllık enflasyon 6,70 puan yükselişle yüzde 61,14 olarak gerçekleşmiştir. Tüketici yıllık enflasyonundaki artış alt gruplar geneline yayılırken bu gelişmeye en belirgin katkı enerji, gıda ve temel mal gruplarından gelmiştir. Yılın başından itibaren emtia fiyatlarında gözlenen artış eğilimi jeopolitik gelişmelerle beraber bu dönemde bir miktar daha belirginleşmiştir. Türk lirası cinsinden uluslararası enerji fiyatlarındaki görünüm yurt içi enerji fiyatları üzerinde etkili olurken elektrik fiyatlarında kademeli tarife sisteminde yapılan düzenleme ve KDV indirimi daha olumsuz bir görünümü sınırlamıştır. Gıda yıllık enflasyonundaki yükseliş alt gruplar genelinde devam ederken, son dönemde aylık bazda yüksek artışlar kaydeden taze meyve ve sebze fiyatları Mart ayında görece yatay seyretmiştir. Ayrıca, gıda grubu alt kalemlerinde KDV indiriminin sarkan etkileri de gözlenmeye devam etmiştir. Temel malda yıllık enflasyon giyim ve ayakkabı grubunda yatay seyrederken diğer alt gruplarda yükselmiştir. Bu dönemde, hizmet grubunda yıllık enflasyon alt gruplar genelinde artmış, enerji ve gıda fiyatlarındaki görünüme paralel olarak ulaştırma ve lokanta-otel öne çıkan gruplar olmaya devam etmiştir. Uluslararası emtia fiyatlarında devam eden güçlü yükseliş ve tedarik zincirlerindeki aksamalar neticesinde üretici fiyatlarındaki artışlar sürmüştür. Bu görünüm altında, B ve C göstergelerinin yıllık enflasyonlarındaki yükseliş devam etmiştir.

Bu rapor, fiyat istatistiklerinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanmasını izleyen iş günü içinde yayımlanmakta ve TCMB'nin bir önceki ayın enflasyon rakamlarına ilişkin ilk görüşlerini ifade etmekte olup, resmi fiyat istatistiklerinin açıklanması ile Para Politikası Kurulu toplantısı arasında geçen süre zarfında aylık enflasyon gelişmelerinin kamuoyu tarafından daha sağlıklı biçimde yorumlanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Değerlendirmeler

Mart ayında tüketici fiyatları yüzde 5,46 oranında yükselmiş ve yıllık enflasyon 6,70 puan artarak yüzde 61,14 olmuştur (Grafik 1). Bu dönemde B ve C endekslerinin yıllık değişim oranları sırasıyla 4,33 ve 4,34 puan artarak yüzde 51,34 ve yüzde 48,39 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 2).

Alt grupların yıllık tüketici enflasyonuna katkıları incelendiğinde, bir önceki aya göre enerji, temel mal, gıda, hizmet ve alkol-tütün-altın gruplarının katkıları sırasıyla 2,31; 1,46; 1,42; 1,15 ve 0,36 puan artmıştır.

Mevsimsellikten arındırılmış verilerle incelendiğinde, B ve C endekslerinde aylık artışların önceki aya kıyasla görece yatay seyrettiği izlenmiştir (Grafik 3). Aylık fiyat artışları B endeksini oluşturan temel mal ve işlenmiş gıda gruplarında Mart ayında bir miktar gerilerken, hizmet grubunda artmıştır (Grafik 4).

Hizmet fiyatları Mart ayında yüzde 4,19 oranında yükselmiş, grup yıllık enflasyonu 3,83 puan artışla yüzde 36,72 olmuştur. Yıllık enflasyon, ulaştırma ve lokanta-otelde daha belirgin olmak üzere, tüm alt gruplarda yükselmiştir (Grafik 5). Akaryakıt fiyatlarındaki artışların yansımalarıyla, ulaştırma hizmetleri fiyatları yüzde 9,47 oranında artmış ve alt grubun yıllık enflasyonu yüzde 60,35 olmuştur. Ulaştırma hizmetlerinde, karayolu ile şehirler arası yolcu taşımacılığının yanı sıra otobüs ve demiryolu ile şehir içi yolcu taşımacılığı fiyatlarındaki yükselişler öne çıkmıştır. Temel girdi maliyetlerindeki artışların sürmesi gerek yemek gerekse konaklama hizmetleri kaynaklı olarak, lokanta-otel alt grubunu olumsuz etkilemiş ve fiyatların yüzde 6,04 oranında artmasıyla yıllık enflasyon yüzde 60,40 seviyesine ulaşmıştır. Diğer hizmetler alt grubunda fiyat artışları genele yayılırken, geriye endeksleme davranışının yaygın olduğu eğitim hizmetleri ile birlikte sigorta ücretleri öne çıkan kalemler olmuştur. Bu dönemde, mevsimsel etkilerden arındırılmış verilerle incelendiğinde, kirada aylık artışların yavaşladığı izlenmiştir.

Temel mal yıllık enflasyonu Mart ayında 4,81 puanlık yükselişle yüzde 59,19 seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde, yıllık enflasyon giyim ve ayakkabı grubunda yatay seyredirken diğer gruplarda artış göstermiştir (Grafik 6). Dayanıklı mal fiyatları (altın hariç) Mart ayında yüzde 5,09 oranında artarken, grup yıllık enflasyonu yüzde 68,54 olmuştur. Bu dönemde otomobil (yüzde 7,56) ve mobilya (yüzde 3,48) öne çıkan kalemler olmuştur. Diğer temel mallarda fiyatlar başta ilaç olmak üzere alt gruplar genelinde yüksek aylık artışlar göstermiş ve bu grupta yıllık enflasyon yüzde 65,85 olmuştur. Giyim ve ayakkabı alt grubu yıllık enflasyonu yüzde 26,54 ile diğer alt gruplara kıyasla daha düşük seyretmiştir.

Enerji fiyatları Mart ayında yüzde 11,01 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu 19,96 puanlık yükselişle yüzde 102,94 olmuştur (Grafik 7). Bu dönemde artan jeopolitik risklerle beraber hızlanan uluslararası enerji fiyatları akaryakıt (yüzde 25,76), katı yakıt (yüzde 18,92) ve tüp gaz (yüzde 14,60) aylık fiyat değişimleri üzerinde belirleyici olmuştur. Öte yandan, elektrik fiyatlarında kademeli tarife limitinin artırılması ve KDV indirimiyle birlikte elektrik fiyatları gerilemiş (yüzde -9,70) ve grup enflasyonunu sınırlamıştır.

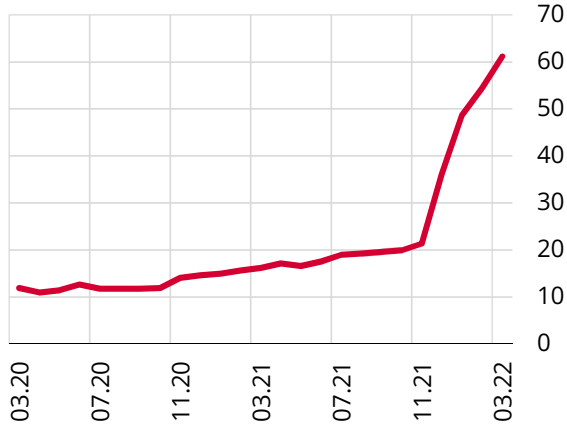
Gıda ve alkolsüz içecek fiyatları Mart ayında yüzde 4,73 oranında artmış, grup yıllık enflasyonu 5,86 puan yükselerek yüzde 70,33 olmuştur (Grafik 7). Uluslararası tarımsal emtia fiyatlarında belirginleşen artışlar yurt içi fiyatları baskı altına alırken, Şubat ayı ortasında uygulamaya konulan KDV indirimlerinin sarkan etkileri daha olumsuz bir görünümün önüne geçmiştir. Bu görünüm altında, işlenmemiş gıda grubunda daha belirgin olmak üzere gerek işlenmemiş gerekse de işlenmiş gıda grubunda yıllık enflasyon artış kaydetmiştir (Grafik 8). İşlenmemiş gıdada, mevsimsellikten arındırılmış taze meyve ve sebze fiyatlarının yataya yakın seyrettiği izlenmiştir. Öte yandan, diğer işlenmemiş gıda grubu içinde, yükselen yem fiyatlarının etkilediği kırmızı ve beyaz et kalemlerinin yanı sıra patates ve yumurta olumsuz ayrılmıştır. İşlenmiş gıda gruplarından ekmek ve tahıllarda görülen yüzde 5,65 oranındaki artışta buğday fiyatları belirleyici olurken, diğer işlenmiş gıda grubunda ayçiçek yağı öncülüğünde katı-sıvı yağlar ile et ürünleri, şeker ve alkolsüz içecekler öne çıkmıştır.

Alkollü içecekler ve tütün ürünleri fiyatları Mart ayında yüzde 3,91 oranında artmış, yıllık enflasyon yüzde 51,43 seviyesine yükselmiştir. Bu gelişmede sigara fiyatlarında üretici firmalar kaynaklı yapılan artışlar etkili olurken, tütün ürünleri grubunun aylık tüketici enflasyonuna katkısı 0,18 puan olmuştur.

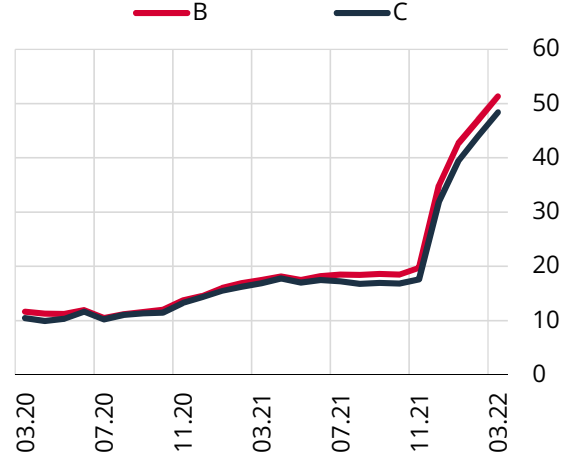
Yurt içi üretici fiyatları Mart ayında yüzde 9,19 oranında artmış, yıllık enflasyon 9,96 puan yükselişle yüzde 114,97 olmuştur (Grafik 9 ve Tablo 2). Mart ayında emtia fiyatlarındaki güçlü artış sürmü ve tedarik zincirlerindeki aksaklıklar devam etmiştir. Ana sanayi gruplarına göre incelendiğinde, yıllık enflasyon enerji grubu başta olmak üzere tüm alt gruplarda yükselmiştir (Grafik 10). Alt gruplar bazında, aylık değişimler dikkate alındığında rafine petrol ürünleri öne çıkarken, inşaat ile bağlantılı ürünler, metaller, elektrik-gaz üretimi ile dağıtım, temel eczacılık, tütün ve gıda ürünleri takip eden gruplar olmuştur.

Grafik ve Tablolar

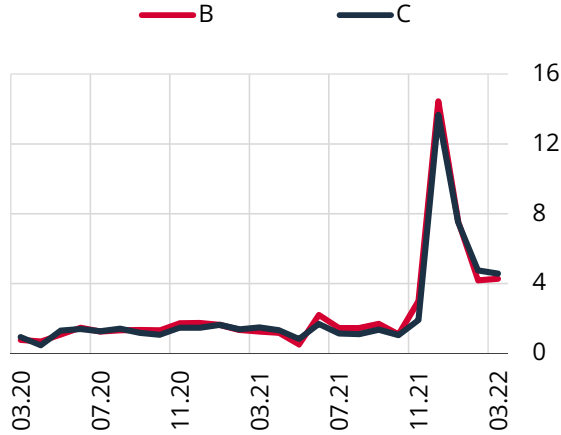
Grafik 1: TÜFE (Yıllık % Değişim)

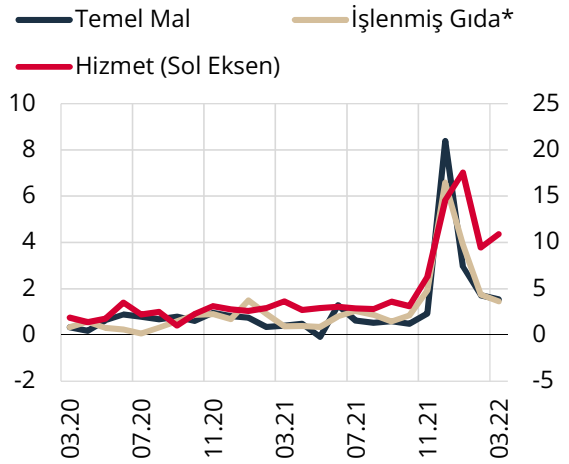
Grafik 2: B ve C (Yıllık % Değişim)

Grafik 3: B ve C Endeksi (Mevsimsellikten Arındırılmış, Aylık % Değişim)

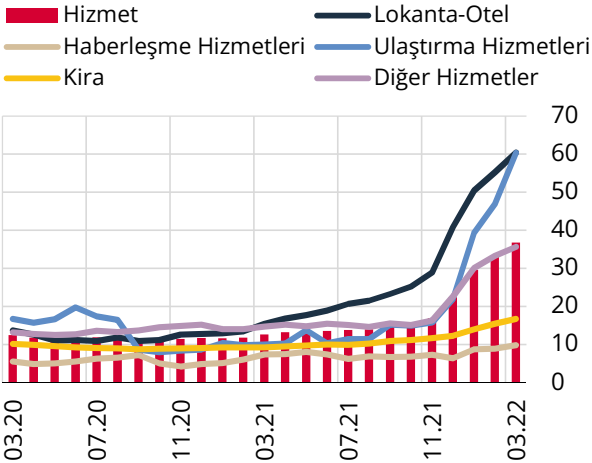

Grafik 4: B Endeksinin Ana Bileşenleri (Mevsimsellikten Arındırılmış, Aylık % Değişim)

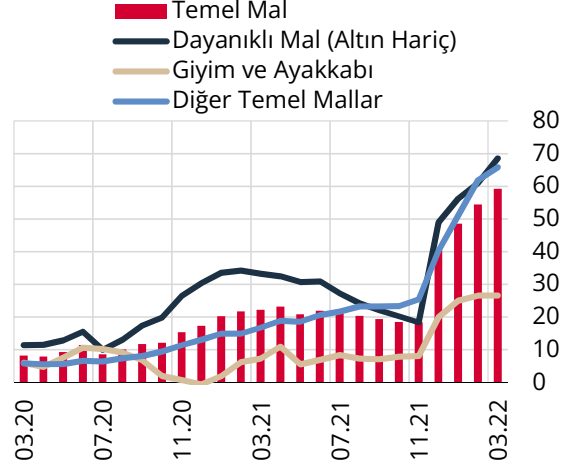

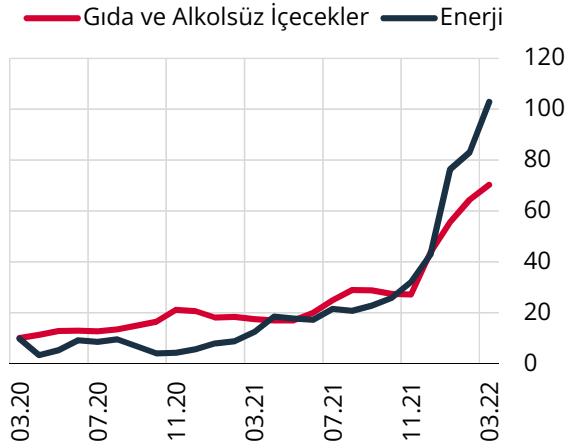
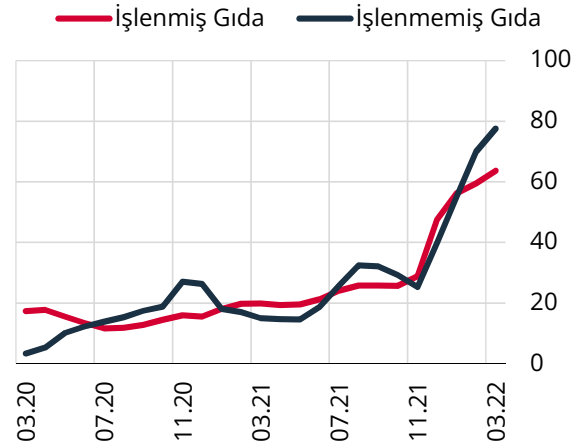
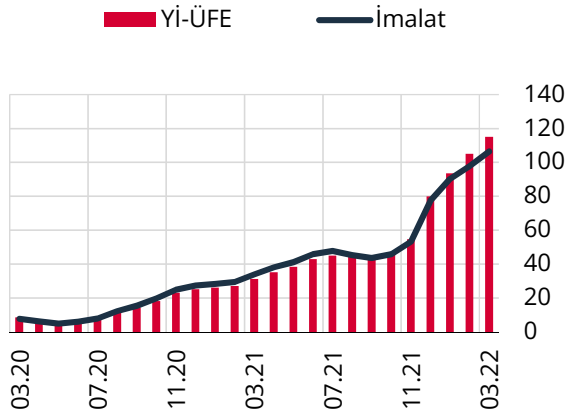
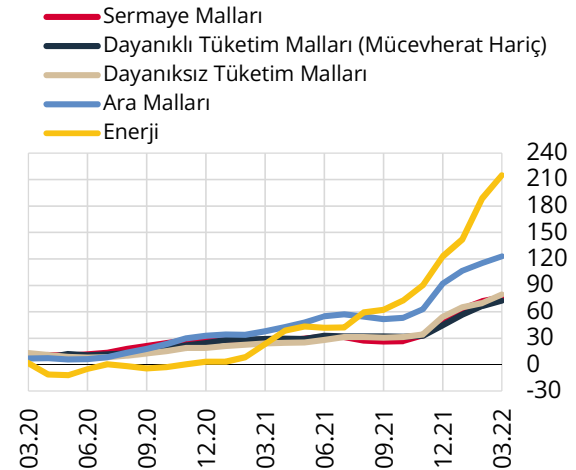
* İşlenmiş gıda grubunda mevsimsel etki bulunmamaktadır.

Grafik 5: Hizmetler (Yıllık % Değişim)

Grafik 6: Temel Mallar (Yıllık % Değişim)

Grafik 7: Gıda ve Enerji (Yıllık % Değişim)**Grafik 8: İşlenmiş ve İşlenmemiş Gıda (Yıllık % Değişim)****Grafik 9: Yi-ÜFE ve İmalat (Yıllık % Değişim)****Grafik 10: Ana Sanayi Grupları (Yıllık % Değişim)**

Tablo 1: TÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Aylık		Yıllık	
	Mar.22	Mar.21	Mar.22	Mar.21
TÜFE	5,46	1,08	61,14	16,19
1. Mallar	5,88	1,01	70,38	17,81
Enerji	11,01	0,09	102,94	12,43
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	4,73	1,13	70,33	17,44
İşlenmemiş Gıda	5,84	1,32	77,52	14,98
Taze Meyve-Sebze	0,69	0,34	81,47	7,04
Diğer İşlenmemiş	9,40	1,87	73,86	19,96
İşlenmiş Gıda	3,63	0,95	63,64	19,87
Ekmek ve Tahıllar	5,65	1,20	76,02	19,67
Diğer İşlenmiş	2,48	0,82	57,11	19,92
Enerji ve Gıda Dışı Mallar	4,62	1,24	59,21	19,74
Temel Mallar	4,56	1,39	59,19	22,14
Dayanıklı Mallar (Altın Hariç)	5,09	0,35	68,54	33,29
Giyim ve Ayakkabı (*)	1,73	1,74	26,54	7,33
Diğer Temel Mallar	5,36	2,84	65,85	16,80
Alkollü İçecekler ve Tütün	3,91	0,04	51,43	2,87
Altın	9,67	2,72	106,21	34,01
2. Hizmetler	4,19	1,26	36,72	12,56
Kira	1,66	0,57	16,70	9,24
Lokanta ve Oteller	6,04	2,60	60,40	15,39
Ulaştırma Hizmetleri	9,47	0,27	60,35	9,96
Haberleşme Hizmetleri	2,15	1,32	9,77	7,36
Diğer Hizmetler	2,87	1,05	35,65	14,69
3. Temel Göstergeler				
B - İşlenmemiş Gıda Ürünleri, Enerji, Alkollü İçkiler ve Tütün ile Altın Hariç TÜFE	4,24	1,26	51,34	17,49
C - Enerji, Gıda ve Alkolsüz İçecekler, Alkollü İçkiler ile Tütün Ürünleri ve Altın Hariç TÜFE	4,39	1,33	48,39	16,88
D - İşlenmemiş Gıda, Alkollü İçecekler ve Tütün Ürünleri Hariç TÜFE	5,49	1,10	59,36	17,28
F - Yönetilen-Yönlendirilen Fiyatlar Hariç TÜFE	6,19	1,12	63,96	17,82

Kaynak: TÜİK.

* Giyim hizmetlerini içermemekte olup, sadece malları kapsamaktadır.

Tablo 2: Yİ-ÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Ağırlık	Mart 2022		Mart 2021	
		Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
Yİ-ÜFE	100	9,19	114,97	4,13	31,20
Madencilik	3,56	9,08	110,36	3,03	21,26
İmalat	87,43	8,92	106,55	4,33	33,96
Petrol Ürünleri Hariç İmalat	84,97	8,07	101,44	3,87	32,42
Petrol ve Ana Metal Ürünleri Hariç İmalat	76,27	7,65	95,62	3,31	28,80
Elektrik, Gaz Üretimi ve Dağıtımı	8,29	11,85	228,94	2,87	2,55
Su Temini	0,72	6,88	42,34	0,42	27,30
Ana Sanayi Kollarına Göre Yİ-ÜFE					
Ara Malı		8,86	122,92	5,05	37,72
Dayanıklı Tüketim Malları		5,65	75,85	1,66	29,68
Dayanıklı Tüketim Malları (Mücevherat Hariç)		5,17	72,54	1,55	29,35
Dayanıksız Tüketim Malları		8,59	79,70	2,73	23,98
Sermaye Malı		5,40	76,55	2,62	27,31
Enerji		15,62	214,87	5,93	23,27

Kaynak: TÜİK.